

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 191/05)

Εισηγήτρια: **η κ. ZVOLSKÁ**Συνεισηγητής: **ο κ. OLSSON**

Στις 14 Ιουλίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 12 Απριλίου 2012 με βάση την εισηγητική έκθεση της εισηγήτριας κ. ZVOLSKÁ και του εισηγητή κ. OLSSON.

Κατά την 480ή σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 25 και 26 Απριλίου 2012 (συνεδρίαση της 25ης Απριλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 148 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» τόσο εκ φύσεως όσο και μέσω του επιχειρηματικού μοντέλου που εφαρμόζουν· διαχειρίζονται την αλλαγή με τρόπο οικονομικά αποδοτικό και κοινωνικά υπεύθυνο· συντελούν στην κοινωνική και εδαφική συνοχή· οργανώνουν νέα και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα για τη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας. Όλα αυτά είναι στοιχεία τα οποία θα πρέπει να προβληθούν κατά το 2012, το οποίο ανακηρύχθηκε Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών.

1.2 Με την αξιοσημείωτη εξαίρεση ορισμένων τομέων, οι συνεταιρισμοί αντιπροσωπεύουν ένα περιορισμένο τμήμα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ωστόσο, τα στοιχεία που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση δείχνουν ότι σε περιόδους κρίσης οι συνεταιρισμοί είναι πιο ανθεκτικοί και σταθεροί απ' ό,τι άλλες μορφές επιχειρήσεων, καθώς και ότι είναι σε θέση να αναπτύσσουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί στην ιδιαιτερότητα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που συνίσταται στα εξής: στη μακρόπνη προσέγγισή τους, στις ισχυρές εδαφικές καταβολές τους, στην προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους, καθώς και στη σημασία που αποδίδουν στη μεταξύ τους συνεργασία. Η εκδηλούμενη συνεταιριστική αριστεία είναι σημαντικό να διαδοθεί και να προαχθεί στο πλαίσιο τόσο των εθνικών όσο και των ενωσιακών πολιτικών.

1.3 Η ποικιλομορφία των επιχειρήσεων αναγνωρίζεται από τη Συνθήκη και οι ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού μοντέλου έγιναν πρόσφατα δεκτές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 8ης Σεπτεμβρίου 2011 – Συνεκδικαίσεις υποθέσεις C-78/08 έως C-80/08), με αποτέλεσμα να καθίσταται αιτιολογημένη η πρόωξη στοχοθετημένων πολιτικών.

Συστάσεις για τις πολιτικές της ΕΕ

1.4 Επομένως, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ που συμβάλλουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και στις σχετικές εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Απαιτείται η διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των συνεταιρισμών και άλλων μορφών επιχειρήσεων, με παράλληλη διαφύλαξη των στόχων και των μεθόδων εργασίας των συνεταιρισμών.

1.5 Για την προβολή της ιδιαίτερης συνεταιριστικής εμπειρίας σχετικά με την αναδιάρθρωση συνεταιριστικών επιχειρήσεων, θα πρέπει να επιδιωχθεί η συνεκτιμήσή της στους στόχους και στις δράσεις της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής εμβληματικής πρωτοβουλίας.

1.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και η ΕΤΕπ και το ΕΤΕ, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι μηχανισμοί χρηματοδότησης σε επίπεδο ΕΕ –συμπεριλαμβανομένου του σχεδίου δράσης για τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ που προτείνεται στην Πράξη για την Ενιαία Αγορά – καθίστανται προσβάσιμοι από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις· θα πρέπει δε να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια, από κοινού με τον τραπεζικό τομέα, προκειμένου να συμβεί το ίδιο και όσον αφορά τον καθορισμό ειδικών μέσων. Ενδείκνυται επίσης να διευκολυνθεί ο διαμεσολαβητικός ρόλος των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΤΕπ για τις μικρότερες συνεταιριστικές τράπεζες, ιδίως μέσω απλουστευμένων διοικητικών απαιτήσεων.

1.7 Κρίνεται σκόπιμο να τεθούν το συντομότερο δυνατό σε ισχύ νέοι κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις και τις κρατικές ενισχύσεις («πακέτο Alitalia»). Οι κανόνες αυτοί και η εφαρμογή τους στα κράτη μέλη θα πρέπει να απλοποιηθούν και να συμπεριλάβουν ειδικά μέτρα για τη βελτίωση των παρεχόμενων ευκαιριών σε κοινωνικούς συνεταιρισμούς που απασχολούν άτομα με αναπηρίες ή μέλη άλλων μειονεκτούσων ομάδων, αλλά και να συνεκτιμήσουν την εμπειρία των συνεταιρισμών που διαχειρίζονται ακίνητα τα οποία έχουν κατασχεθεί από παράνομες δραστηριότητες (πρβλ. την περίπτωση των ακινήτων της μαφίας στην Ιταλία).

1.8 Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της μεταβίβασης επιχειρήσεων στους εργαζομένους, σε συνέχεια της πρότασης της ΕΟΚΕ για τη θέσπιση πλαισίου που θα διευκολύνει την οικονομική συμμετοχή των εργαζομένων. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων/οι εξαγορές επιχειρήσεων από εργαζομένους ενδείκνυται να ενισχύονται από ειδικό κονδύλιο του προϋπολογισμού της ΕΕ το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει και χρηματοδοτικά μέσα.

1.9 Τα προγράμματα και τα ταμεία που προβλέπονται για την επικείμενη δημοσιονομική περίοδο 2014-2020 –και κυρίως τα Διαρθρωτικά Ταμεία– πρέπει να αποβούν χρήσιμα εργαλεία για τη στήριξη των συνεταιρισμών. Κατά τον καθορισμό των επιχειρησιακών προγραμμάτων, οι προτεραιότητες και τα μέτρα θα πρέπει να

εστιάζουν στην παροχή στήριξης στη βιώσιμη επιχειρηματική ανάπτυξη και στην υπεύθυνη αναδιάρθρωση, αλλά και να εμπεριέχουν μέτρα όπως οι μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, η τοπική ανάπτυξη και η κοινωνική καινοτομία μέσω καθολικών επιχορηγήσεων και άλλων χρηματοδοτικών μέσων.

1.10 Η ΕΟΚΕ ζητά να εγκριθεί εντός του 2012 ένας απλοποιημένος κανονισμός για την ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία, σε συνδυασμό με την επικαιροποίηση του τρόπου εφαρμογής των διεθνών συνεταιριστικών αρχών στις εθνικές νομοθεσίες.

1.11 Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) –και, ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Αλλαγών που διαθέτει το Ίδρυμα αυτό– να συνεργαστεί με τον συνεταιριστικό τομέα για την ενδελεχή εξέταση του ρόλου των συνεταιρισμών στην αναδιάρθρωση.

1.12 Το επικείμενο ερευνητικό πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ειδικά στοιχεία αναφοράς για τη μελέτη των παραγόντων στους οποίους οφείλεται η ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης.

1.13 Χάρη στους στόχους και στο μοντέλο διοίκησής τους, οι συνεταιρισμοί αποτελούν αυτονόητο ενδιαφερόμενο φορέα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την κοινωνική επιχειρηματικότητα που ανέλαβε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι βασικές δράσεις που προτείνονται θα πρέπει επομένως να στοχεύουν και τον συνεταιριστικό τομέα, ενώ είναι επιτακτικό να συνεκτιμηθεί η εμπειρία που διαθέτουν οι συνεταιρισμοί όσον αφορά εξατομικευμένα χρηματοδοτικά μέσα και στην πρόσφατη πρόταση σχετικά με τα ευρωπαϊκά ταμεία κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Συστάσεις για τις πολιτικές των κρατών μελών

1.14 Σύμφωνα με τη σύσταση 193/2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) σχετικά με την προώθηση των συνεταιρισμών, τα κράτη μέλη θα πρέπει, αφενός, να διαμορφώσουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την αναγνώριση και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών σε όλα τα πεδία και τους τομείς και, αφετέρου, να υιοθετήσουν μια συνολική πολιτική για την προαγωγή του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου. Τα κράτη μέλη οφείλουν, ειδικότερα, να ενθαρρύνουν την εκπαίδευση και κατάρτιση σχετικά με τους συνεταιρισμούς τόσο για τους σπουδαστές όσο και για τους εργαζομένους, να βελτιώσουν τα στατιστικά δεδομένα με σκοπό τον προσδιορισμό και την περαιτέρω προβολή του συνεταιριστικού τομέα, να εκσυγχρονίσουν τη νομοθεσία περί συνεταιρισμών, να διαμορφώσουν ενδεδειγμένα εργαλεία χρηματοδότησης και να αναγνωρίσουν τον ρόλο των συνεταιρισμών στον εθνικό κοινωνικό διάλογο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εξετάσουν τη δυνατότητα εισαγωγής στη νομοθεσία τους του συστήματος των αδιάφετων αποδεματικών ή «παγώματος των περιουσιακών στοιχείων» για τους συνεταιρισμούς, το οποίο εφαρμόζεται ήδη σε σημαντικό αριθμό κρατών μελών της ΕΕ και έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί αξιόλογο εργαλείο ανάπτυξης.

1.15 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τις εθνικές ΟΚΕ να μεριμνήσουν για την υιοθέτηση γνωμοδοτήσεων στο πλαίσιο του Διεθνούς Έτους Συνεταιρισμών.

Συστάσεις προς τους συνεταιρισμούς

1.16 Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να κάνουν περισσότερο αισθητή την παρουσία τους και να ενισχύσουν την αμοιβαία μάθηση

τόσο εντός όσο και εκτός του συνεταιριστικού κινήματος. Εντός του κινήματος αυτού, θα πρέπει να επικεντρωθούν στη «συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών», να καταρτίσουν κατευθυντήριες γραμμές και να επιδιώξουν ενεργά τη διάδοση ορθών πρακτικών, αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στη διαχείριση της αλλαγής. Εκτός του κινήματος αυτού, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να συμμετάσχουν σε εταιρικές σχέσεις με άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, δημόσιες αρχές και άλλους φορείς. Η δημοσίευση εκθέσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ σύμφωνα με τους συνεταιρισμούς) από τους συνεταιρισμούς πιστεύεται ότι θα αποδειχθεί εξαιρετικά σημαντικό μέσο για την προβολή και την προώθησή τους.

1.17 Ο συνεταιριστικός τομέας θα πρέπει επίσης να θεσπίσει κανόνες περί χρηστής διακυβέρνησης και αυστηρού εσωτερικού ελέγχου για την αποτροπή ενδεχόμενης κατάχρησης της συνεταιριστικής μορφής επιχείρησής.

2. Εισαγωγή

2.1 Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις, λόγω του ιδιαίτερου επιχειρηματικού μοντέλου και της αντικυκλικής συμπεριφοράς τους, προβλέπουν και διαχειρίζονται τις αλλαγές στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες κατά την τρέχουσα κρίση που έχει ιδιαίτερα σοβαρό αντίκτυπο στην απασχόληση, όπως επισημάνθηκε σε πρόσφατες εκθέσεις της ΔΟΕ. Η γνωμοδότηση αποσκοπεί στη μεγαλύτερη προβολή του ρόλου των συνεταιρισμών, μιας μορφής επιχείρησης που διανοίγει νέες προοπτικές κοινωνικής καινοτομίας και συνεισφέρει στη βιώσιμη δημιουργία και διανομή του πλούτου.

2.2 Το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο είναι ανθρωποκεντρικό. Η συνεταιριστική επιχείρηση ορίζεται από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (International Cooperative Alliance - ICA) –και αναγνωρίζεται από διάφορους διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΔΟΕ, ΕΕ)– ως «αυτόνομη ένωση προσώπων, τα οποία συνεταιρίζονται εθελοντικά, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις κοινές τους οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές φιλοδοξίες και ανάγκες, μέσω μιας επιχείρησης η ιδιοκτησία της οποίας είναι συλλογική και στην οποία η εξουσία ασκείται με δημοκρατικές διαδικασίες».

2.2.1 Η γνωμοδότηση θα πρέπει επίσης να τροφοδοτήσει με στοιχεία τις τρέχουσες εργασίες της ΣΕΒΜ σχετικά με την αναδιάρθρωση (1).

2.3 Η συνεταιριστική ταυτότητα ενισχύεται από τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας, της αλληλεγγύης, της διαφάνειας και της κοινωνικής ευθύνης. Η Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA) έχει θεσπίσει επτά αρχές που οφείλουν να εφαρμόζουν οι συνεταιρισμοί: «εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή· δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη· οικονομική συμμετοχή των μελών· αυτονομία και ανεξαρτησία· εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση· συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και μέρηνα για την κοινότητα».

2.4 Το συνεταιριστικό επιχειρηματικό μοντέλο είναι απολύτως σύμφωνο με τις αξίες της Συνθήκης της ΕΕ και τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Με την επιδίωξη τόσο οικονομικών όσο και κοινωνικών στόχων, οι συνεταιρισμοί αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της «κοινωνικής οικονομίας της αγοράς».

(1) COM(2012) 7, «Αναδιάρθρωση και πρόβλεψη της αλλαγής: τα διδάγματα από την πρόσφατη εμπειρία».

2.5 Οι συνεταιρισμοί έχουν ως μακροπρόθεσμο στόχο την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, ενισχύοντας τα άτομα, προβλέποντας τις αλλαγές και βελτιστοποιώντας τη χρήση των πόρων. Τα κέρδη τους δεν χρησιμοποιούνται για τη μεγιστοποίηση της αμοιβής του κεφαλαίου, αλλά για τη διανομή ωφελιμάτων με σκοπό την πραγματοποίηση βιώσιμων επενδύσεων.

2.6 Η συνεταιριστική επιχείρηση, η οποία θέτει στο επίκεντρό της τον άνθρωπο και ελέγχεται από τα μέλη της, έχει βαθιές τοπικές ρίζες, πράγμα το οποίο δεν έρχεται σε αντίθεση με την ικανότητά της να λειτουργεί σε εθνικές και διεθνείς αγορές.

2.7 Η ευελιξία και η δημιουργικότητα της συνεταιριστικής μεθόδου έδωσε στους συνεταιρισμούς τη δυνατότητα να λειτουργούν σε όλους τους τομείς της οικονομίας, τόσο στους παραδοσιακούς όσο και στους νεοεμφανιζόμενους.

2.8 Στην Ευρώπη υπάρχουν 160 000 συνεταιριστικές επιχειρήσεις που ανήκουν σε 123 εκατομμύρια μέλη και προσφέρουν απασχόληση σε 5,4 εκατομμύρια άτομα.

2.9 Η μορφή της συνεταιριστικής επιχείρησης δεν είναι ιδιαίτερα γνωστή ούτε στο ευρύ κοινό ούτε στους τομείς των ιδιωτικών επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης. Σε ορισμένες χώρες ο όρος «συνεταιρισμός» έχει ακόμα και αρνητική χροιά, ιδίως στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Οι συνεταιρισμοί δεν χαιρούν αναγνώρισης ως ολοκληρωμένες εταιρείες όπως συμβαίνει με τις συμβατικές επιχειρήσεις. Σε ορισμένα κράτη μέλη τα εμπόδια που παρακωλύουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών έχουν πολλαπλασιαστεί κατά τα τελευταία χρόνια (όπως π.χ. στην Πολωνία, όπου έγινε μια απόπειρα περιορισμού της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών με τη θέσπιση νέας νομοθεσίας περί συνεταιρισμών, και στην Ιταλία, όπου μειώθηκαν δραστικά τα φορολογικά πλεονεκτήματα για την αντιστάθμιση του κοινωνιακού ρόλου των συνεταιρισμών).

2.10 Η πρόσβαση σε επιχειρηματικό κεφάλαιο και πιστώσεις στη συμβατική κεφαλαιαγορά είναι δύσκολη για τους συνεταιρισμούς.

2.11 Δεν υφίστανται πάντοτε ισότιμοι όροι ανταγωνισμού δεδομένου ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών δεν λαμβάνονται υπόψη στην εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, αλλά ούτε και στα προγράμματα για τη στήριξη των επιχειρήσεων.

3. Προκλήσεις όσον αφορά την αναδιάρθρωση επιχειρήσεων στην Ευρώπη

3.1 Ως συνέπεια της κρίσης που πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία, βιώνουμε μια ευρείας κλίμακας αναδιάρθρωση. Οι στρατηγικές κοινωνικά υπεύθυνης αναδιάρθρωσης είναι απαραίτητες ώστε να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της παρούσας κρίσης, να αποφευχθούν τα περαιτέρω κρούσματα διακοπής λειτουργίας και πτώχευσης επιχειρήσεων, να διατηρηθεί η απασχόληση και να οργανωθεί η κοινωνική ευημερία με την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της τοπικής ανάπτυξης.

3.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η αναδιάρθρωση αφορά μια ευρύτερη αντίληψη της επιχειρηματικής καινοτομίας, η οποία θα πρέπει να αποτελεί «μέρος ενός μακροπρόθεσμου οράματος της εξέλιξης και της κατεύθυνσης της ευρωπαϊκής οικονομίας, ώστε οι αλλαγές να είναι πράγματι ένα μέσο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της», συμπεριλαμβάνοντας οργανωτικές και κοινωνικές δομές για την επίτευξη βιώσιμης εδαφικής ανάπτυξης. Για τον

σκοπό αυτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι η καινοτομία παράγεται «όχι μόνο μέσω της έρευνας και της τεχνολογίας αλλά και μέσω νέων λύσεων εμπορίας και διοίκησης επιχειρήσεων».

3.3 Η Επιτροπή έχει παρατηρήσει ότι «οι επιχειρήσεις που είναι σε θέση να διαχειριστούν την αναδιάρθρωση με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο είναι συχνά εκείνες με το καλύτερο ιστορικό όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την προσαρμοστικότητα στην αγορά»⁽²⁾.

3.3.1 Η Επιτροπή έχει επίσης εκφράσει την επιθυμία να συμπεριληφθεί στην έννοια των κοινωνικά υπεύθυνων αναδιarrώσεων η ανάμειξη και συμμετοχή των εργαζομένων⁽³⁾. Οι κοινωνικοί εταίροι σε επίπεδο ΕΕ έχουν θεσπίσει τις αρχές των «κοινωνικά ευφώνων» αναδιarrώσεων σε ένα κοινό κείμενο που τονίζει τη σημασία της δημιουργίας και διατήρησης θέσεων εργασίας.

3.4 Η Επιτροπή επιθυμεί να διευκολύνει τις συνθήκες μεταβίβασης επιχειρήσεων στους εργαζομένους:

— «Οι εργαζόμενοι έχουν ιδιαίτερο συμφέρον για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους και έχουν συχνά καλή γνώση της επιχείρησης στην οποία εργάζονται. Εντούτοις, δεν έχουν συχνά τα κατάλληλα οικονομικά μέσα και την υποστήριξη για να αναλάβουν και να διοικήσουν μια επιχείρηση. Η προσεκτική και βαθμιαία προετοιμασία των μεταβιβάσεων στους εργαζομένους με τη μορφή συνεταιρισμού μπορεί να βελτιώσει τα ποσοστά επιβίωσης»⁽⁴⁾. «Εάν δεν μπορεί να βρεθεί διάδοχος από την οικογένεια, η μεταβίβαση στους υπαλλήλους εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό τη συνέχιση της επιχείρησης». Ωστόσο, «λίγα μόνο κράτη μέλη ενδιαφέρουν τέτοιες μεταβιβάσεις με ειδικές ελαφρύνσεις του φόρου εισοδήματος (...)»⁽⁵⁾.

3.5 Η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να αναπτύξουν ένα πλαίσιο για τις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους, βασισμένο στις βέλτιστες πρακτικές για την αποφυγή κρουσμάτων διακοπής λειτουργίας. Ενδεικτικά αναφέρονται το σύστημα «ενιαίων ενισχύσεων» (pago único) στην Ισπανία και ο νόμος Marcora στην Ιταλία που προβλέπουν τη χρήση των επιδομάτων ανεργίας για τη χρηματοδότηση της σύστασης νέων συνεταιρισμών.

4. Η ιδιαιτερότητα της συνεταιριστικής οικονομίας: ανθεκτικότητα και ανάπτυξη ακόμη και σε περιόδους κρίσης

4.1 Σε σύγκριση με τις συμβατικές επιχειρήσεις, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις εμφανίζονται πιο ανθεκτικές σε περιόδους κρίσης. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τις συνεταιριστικές τράπεζες, τους συνεταιρισμούς εργαζομένων στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς και τους συνεταιρισμούς που συστάθηκαν από ΜΜΕ. Επίσης, το μοντέλο συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας αναδύεται σε νέους τομείς (ενέργεια, ελευθέρια επαγγέλματα κλπ.). Οι αναδιarrώσεις εγκαινίασαν ένα πρόσθετο πεδίο για να συνεισφέρουν οι συνεταιρισμοί σε μια πραγματική πολυμορφία της οικονομίας, και ειδικότερα των επιχειρήσεων, όταν αναζητούνται πιο βιώσιμα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης.

⁽²⁾ COM(2005) 120, «Αναδιarrώσεις και απασχόληση - Πρόβλεψη και πλαισίωση των αναδιarrώσεων για την ανάπτυξη της απασχόλησης: ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

⁽³⁾ COM(2001) 366, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη».

⁽⁴⁾ COM(2004) 18, «Για την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη».

⁽⁵⁾ COM(2006) 117, «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση: Μεταβίβαση επιχειρήσεων - Εξασφάλιση της συνέχειας με μια νέα αρχή».

4.2 Στην έκθεση της ΔΟΕ με τίτλο «Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis» (Ανθεκτικότητα του συνεταιριστικού επιχειρηματικού προτύπου σε περιόδους κρίσης) αναφέρεται ότι: οι χρηματοπιστωτικοί συνεταιρισμοί παραμένουν οικονομικά υγιείς· οι συνεταιρισμοί καταναλωτών εμφανίζουν ολοένα και μεγαλύτερο κύκλο εργασιών· οι συνεταιρισμοί εργαζομένων αναπτύσσονται όσο οι άνθρωποι επιλέγουν τη συνεταιριστική μορφή επιχειρηματικότητας για να ανταποκριθούν στις νέες οικονομικές πραγματικότητες.

4.3 Τα ανωτέρω είναι πασιφανέστατα στον τραπεζικό τομέα. Καμία συνεταιριστική τράπεζα δεν έχει χρεοκοπήσει ακόμη στην ΕΕ. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Συνεταιριστικών Τραπεζών, οι τράπεζες αυτές έχουν μερίδιο αγοράς ύψους περίπου 20 % των καταθέσεων· χρηματοδοτούν δε περίπου το 29 % των ΜΜΕ στην Ευρώπη, ενώ το μερίδιό τους στην αγορά αυξήθηκε σταθερά κατά τα τελευταία χρόνια. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι συνεταιριστικές τράπεζες τετραπλασίασαν το μερίδιο αγοράς τους από 1,2 % το 2009 σε 5 % το 2010. Στην Ιταλία, την τελευταία πενταετία, οι BCC (Banche di Credito Cooperativo) παρουσίασαν αύξηση των καταθέσεων κατά 49 %, των δανείων κατά 60 % και της απασχόλησης κατά 17 % (ενώ στον υπόλοιπο τραπεζικό τομέα της Ιταλίας η απασχόληση μειώθηκε κατά 5 %). Στην Κύπρο, σύμφωνα με την αρμόδια αρχή για την εποπτεία και την ανάπτυξη συνεταιριστικών επιχειρήσεων, τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα αύξησαν το μερίδιό τους στην αγορά κατά το 2011 (από 35 σε 38 % όσον αφορά τις καταθέσεις και από 27 σε 29 % όσον αφορά τα δάνεια), επιβεβαιώνοντας έτσι το γεγονός ότι οι Κύπριοι θεωρούν τα συνεταιριστικά πιστωτικά ιδρύματα ως ασφαλές λιμάνι σε περιόδους κρίσης.

4.4 Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο [στο έγγραφο του με τίτλο «Redesigning the Contours of the Future Financial System» (Επανασχεδιάζοντας το πλαίσιο του μελλοντικού χρηματοδοτικού συστήματος), ενημερωτικό σημείωμα ΔΝΤ, 16 Αυγούστου, 2010 SPN/10/10] τονίζει τον καθοριστικό ρόλο των συνεταιριστικών τραπεζών ως εξής: «Μπορεί επίσης να ενημερούν οι μικρότερες συνεταιριστικές εταιρείες ή οι οργανισμοί αμοιβαίας ασφάλισης. Οι τράπεζες αυτές, βασιζόμενες λιγότερο στις προσδοκίες των μετόχων, μπόρεσαν γενικά να αποφύγουν πολλά από τα λάθη που διέπραξαν τα μεγαλύτερα ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα. Μολονότι δεν θεωρούνται πάντοτε τα πιο αποδοτικά, δυναμικά ή καινοτόμα ιδρύματα, σε πολλές χώρες καλύπτουν αξιόπιστα και με ασφάλεια τις πιστωτικές ανάγκες πολλών μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και πολλών νοικοκυριών».

4.5 Η CECOP –η ευρωπαϊκή συνομοσπονδία συνεταιρισμών και άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν σε εργαζομένους στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών– παρακολουθεί, από το 2009 και μετά, τις επιπτώσεις της κρίσης στις επιχειρήσεις που μετέχουν στο δίκτυό της. Οι συνεταιρισμοί σε χώρες με υψηλότερο αριθμό συνεταιρισμών και μεγαλύτερη εμπειρία (π.χ. Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) δείχνουν να ανθίστανται περισσότερο στην κρίση από ό,τι συμβατικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους ίδιους τομείς και στις ίδιες περιοχές.

4.6 Τα διάφορα είδη κοινωνικών συνεταιρισμών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία των αναδιαρθρώσεων και λειτουργούν ως σημαντικό εφελκυστικό κοινωνικής καινοτομίας. Οι συνεταιρισμοί ένταξης στην εργασία απασχολούν πολλά άτομα που έχουν απολυθεί και δεν μπορούν να επανέλθουν στην κανονική αγορά εργασίας. Σε ορισμένες χώρες, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι οι κύριοι εργοδότες ατόμων με αναπηρία (π.χ. στη Βουλγαρία, στην Τσεχία, στην Πολωνία, στην Ιταλία ...). Οι συνεταιρισμοί που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες δραστηριοποιούνται στις αναδιαρθρώσεις του δημόσιου τομέα. Ιδιαίτερο νέο φαινόμενο αποτελούν οι ιταλικοί συνεταιρισμοί που διαχειρίζονται δημευμένα περιουσιακά στοιχεία από παράνομες δραστηριότητες.

4.7 Σε έναν τομέα που επλήγη σοβαρά από τις κρίσεις, οι στεγαστικοί συνεταιρισμοί αποδεικνύονται πολύ πιο ανθεκτικοί από τον αντίστοιχο ιδιωτικό τομέα, όπως υπολογίζεται με βάση την κατασκευή νέων κατοικιών, και εμφανίζουν επίσης μεγαλύτερη προσηλωση στον στόχο της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου αυξάνοντας την ενεργειακή απόδοση. Ο ρόλος αυτός είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, π.χ. στην Τσεχική Δημοκρατία και στην Πολωνία, όπου υλοποιούνται μεγάλα συνεταιριστικά έργα ανακαίνισης τα οποία συχνά χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

4.8 Μια σύντομη επισκόπηση ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών καταδεικνύει τις σχετικά υψηλότερες επιδόσεις των συνεταιριστικών επιχειρήσεων από πλευράς ανάπτυξης, απασχόλησης, προσδόκιμου επιβίωσης και νεοσύστατων επιχειρήσεων [βλ., μεταξύ άλλων: Zevi A., Zanotti A., Soulage F. και Zelaia A. (2011), «Beyond the crisis: Cooperatives, Work, Finance» (Πέρα από την κρίση: συνεταιρισμοί, εργασία, χρηματοδότηση), Δημοσιεύσεις CECOP, Βρυξέλλες 2011].

4.8.1 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 2009, ο κύκλος εργασιών των συνεταιρισμών αυξήθηκε κατά 10 %, ενώ η βρετανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,9 %. Το 2010, ο συνεταιριστικός τομέας συνέχισε να αναπτύσσεται κατά 4,4 %, σε σύγκριση με ρυθμό ανάπτυξης επί του συνόλου της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου της τάξεως του 1,9 %. Ο αριθμός των συνεταιρισμών στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξάνεται σταθερά και το 2010 ανήλθε σε ποσοστό 9 %. Οι συνεταιρισμοί γνωρίζουν άνθηση σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

4.8.2 Στη Γερμανία, ο συνεταιριστικός τομέας επεκτείνεται, ιδιαίτερα στον τομέα της ενέργειας των ΜΜΕ, και της υγειονομικής περίθαλψης. Κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών παρατηρείται τεράστια αύξηση του αριθμού των νέων συνεταιρισμών: 370 το 2011, 289 το 2010, 241 το 2009 [Genossenschaften in Deutschland, πηγή DZ-Bank]. Σύμφωνα με έκθεση της Γερμανικής Συνεταιριστικής Ομοσπονδίας (DGRV) [DGRV Geschäftsbericht 2010], η οποία βασίζεται σε στοιχεία της Creditreform-Datenbank, το 2010 ποσοστό μόλις 0,1 % των επιχειρήσεων που αναγκάστηκαν να κηρύξουν στάση πληρωμών αφορούσε συνεταιριστικές επιχειρήσεις και αυτό είναι το χαμηλότερο ποσοστό για όλα τα είδη επιχειρήσεων. Εξάλλου, επιβεβαιώθηκε ότι η προσχώρηση σε έναν συνεταιρισμό μειώνει κατά πολύ τον κίνδυνο αποτυχίας των μεμονωμένων επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε αυτόν με την ιδιότητα του μέλους.

4.8.3 Στη Γαλλία, το προσδόκιμο επιβίωσης των συνεταιρισμών εργαζομένων μετά από μία τριετία ανέρχεται σε 74 % σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο που αντιστοιχεί σε 66 %. Μεταξύ του 2000 και του 2009, 329 επιχειρήσεις μετατράπηκαν σε συνεταιρισμούς εργαζομένων, εκ των οποίων διασώθηκαν περισσότερες από 250. Τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2010 επιβεβαίωσαν την ανοδική τάση που παρατηρήθηκε ιδίως κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών· πραγματοποιήθηκαν επίσης περισσότερες από 50 νέες μετατροπές επιχειρήσεων (CG SCOP, Ετήσια έκθεση 2010).

4.8.4 Στην Ιταλία η απασχόληση σε συνεταιρισμούς αυξήθηκε κατά 3 % το 2010, ενώ η συνολική απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα σημείωσε μείωση της τάξεως του 1 %. Η κρίση στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας έχει ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό του αριθμού των κοινωνικών συνεταιρισμών με γοργό ρυθμό. Οι περισσότεροι νέοι συνεταιρισμοί είναι νεοσύστατες επιχειρήσεις, αλλά περίπου ένας στους τέσσερις είναι συνδεδεμένη εταιρεία που προωθείται από άλλους συνεταιρισμούς. Οι συνεταιρισμοί έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο επιβίωσης: το ένα τρίτο των συνεταιρισμών που συστάθηκαν μεταξύ του 1970 και του 1989 εξακολουθούν να λειτουργούν έναντι ενός τετάρτου στην περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων. Η «θνησιμότητα» είναι χαμηλότερη: μεταξύ του 2006 και του 2009 ποσοστό 4 % των συνεταιρισμών διέκοψαν τη λειτουργία τους σε σύγκριση με ποσοστό υψηλότερο του 6 % στην

περίπτωση των άλλων επιχειρήσεων. Η πτώχευση υπήρξε η πιο δραματική αιτία διακοπής λειτουργίας, η οποία επηρέασε το 2 % των συνεταιρισμών κατά το 2009 έναντι ποσοστού 6 % στις άλλες επιχειρήσεις. Η απασχόληση στους συνεταιρισμούς –υπολογιζόμενη βάσει του είδους των συμβάσεων εργασίας– είναι λιγότερο επισημιακή: το 6 % των νεοπροσληφθέντων εργαζομένων έχουν συμβάσεις ορισμένου χρόνου έναντι ποσοστού 11 % στις άλλες επιχειρήσεις. Κατάρτιση παρασχέθηκε στο 40 % του προσωπικού συνεταιρισμών, ενώ ο εθνικός μέσος όρος αντιστοιχεί σε 26 %.

4.8.5 Στην περίπτωση της Ισπανίας, η οποία έχει πληγεί σοβαρά από την κρίση, η μείωση της απασχόλησης το 2008 και το 2009 ήταν της τάξεως του 4,5 % στον τομέα των συνεταιρισμών έναντι 8 % στις συμβατικές επιχειρήσεις. Εντούτοις, το 2010 οι συνεταιρισμοί εργαζομένων αύξησαν τον αριθμό των θέσεων εργασίας τους κατά 0,2 %, ενώ η συνολική απασχόληση στις συμβατικές επιχειρήσεις μειώθηκε κατά 3,2 %.

4.8.6 Σε ορισμένες χώρες απαντάται μια παρόμοια κατάσταση με αυτή που περιγράφεται παραπάνω. Στη Σουηδία, ο αριθμός των νεοσυσταθέντων συνεταιρισμών ήταν αναλογικά υψηλότερος από εκείνον των άλλων νεοσύστατων επιχειρήσεων. Το ποσοστό «νησιμότητας» των συνεταιρισμών είναι χαμηλότερο από αυτό των συμβατικών επιχειρήσεων. Στην Κύπρο, οι συνεταιρισμοί γνωρίζουν επίσης άνηση. Η κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η συνεισφορά τους στην οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση της κοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας.

5. Πώς διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί την αλλαγή

5.1 Το συγκεκριμένο συνεταιριστικό μοντέλο διαχείρισης που βασίζεται στη συνιδιοκτησία, τη δημοκρατική συμμετοχή και τον έλεγχο από τα μέλη, καθώς και η ικανότητα των συνεταιρισμών να βασίζονται σε δικούς τους οικονομικούς πόρους και σε δικά τους δίκτυα υποστήριξης, τους καθιστά πιο ευέλικτους και καινοτόμους όταν καλούνται να διαχειριστούν τις αναδιρθρώσεις σε βάθος χρόνου, αλλά και να δημιουργήσουν νέες επιχειρήσεις.

5.2 Το μακρόπνοο όραμα συνιστά βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας συνεταιριστικής επιχείρησης. Η κρίση συνέβαλε ακόμη περισσότερο στην υιοθέτηση μακροπρόθεσμης προσέγγισης με στόχο την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας για τα μέλη των συνεταιρισμών. Μια συνεταιριστική επιχείρηση δεν θα διατάσει να θυσιάσει την απόδοση του κεφαλαίου της προκειμένου να διατηρήσει την απασχόληση και τις επενδύσεις.

5.3 Άλλο ένα βασικό χαρακτηριστικό της διαχείρισής τους είναι ότι οι συνεταιρισμοί διαθέτουν γερές βάσεις στην περιοχή όπου δραστηριοποιούνται. Αντίθετα από τον ιδιωτικό τομέα, δεν μετεγκαθίστανται, πράγμα το οποίο δεν είναι ασυμβίβαστο με την παγκοσμιοποίηση.

5.4 Ακριβώς επειδή οι συνεταιρισμοί έχουν βαθιές τοπικές ρίζες, ο ρόλος τους στις αγροτικές περιοχές αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία καθώς προωθούν τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, δημιουργούν νέες θέσεων εργασίας και επιδιώκουν, ως εκ τούτου, την επίτευξη στόχων γενικού συμφέροντος. Εφόσον η αναδιάρθρωση πραγματοποιείται σε τοπικό επίπεδο, είναι σημαντικό να αξιοποιηθεί η εμπειρία των συνεταιρισμών για την αναζήτηση ενδεδειγμένων λύσεων. Στις αγροτικές περιοχές, οι συνεταιρισμοί διαφυλάσσουν την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, μειώνοντας έτσι και τη μετανάστευση.

5.5 Η τοπική τους εδραίωση και η εστίασή τους στα συμφέροντα των μελών τους (νοικοκυριά ή μικρές επιχειρήσεις) εξηγούν για ποιο λόγο οι συνεταιριστικές τράπεζες επέδειξαν ικανοποιητικές επιδόσεις κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση. Επίσης, οι συνεταιριστικές τράπεζες εστιάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τις δραστηριότητές τους στη βιώσιμη και κοινωνικά υπεύθυνη χρηματοδότηση. Η στάση τους αυτή ενισχύθηκε περαιτέρω από την τάση των πελατών να μεταφέρουν τις καταθέσεις και τα δάνειά τους από ιδιωτικές σε συνεταιριστικές τράπεζες.

5.6 Οι συνεταιρισμοί προασπίζουν την απασχόληση μέσω ενός μοντέλου εσωτερικής κινητικότητας σε συνδυασμό με τη διασφάλιση των θέσεων εργασίας. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων και κοινωνικών υπηρεσιών προτιμούν να προσαρμόζουν το ύψος των μισθών ή τον αριθμό των ωρών εργασίας παρά να περικόπτουν θέσεις εργασίας. Όποτε έχουν τη δυνατότητα, εσωτερικεύουν δραστηριότητες τις οποίες στο παρελθόν ανέθεταν σε εξωτερικούς συνεργάτες. Η ασφάλεια των θέσεων εργασίας ενισχύεται από την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας εντός του ίδιου συνεταιριστικού δικτύου ή ομίλου. Το μοντέλο που αποσκοπεί στη δημιουργία συνθηκών ασφαλείας για τους εργαζομένους κατά τη διαδικασία μεταβίβασης της εκάστοτε επιχείρησης υποστηρίζεται από την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς οι συνεταιρισμοί επικεντρώνονται στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού τους.

5.7 Οι συνεταιρισμοί έχουν εδώ και καιρό αναπτύξει διάφορα είδη μεθόδους για τη μεταξύ τους συνεργασία σε μόνιμη βάση, μέσω τόσο των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων σε όλα τα επίπεδα όσο και του συνδυασμού των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στο πλαίσιο ομίλων, κοινοπραξιών και δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών και δεκαετιών, παρατηρείται ισχυρή εδραίωση αυτής της τάσης, με αποδεδειγμένη θετική συσχέτιση μεταξύ της άνησης των συνεταιρισμών και της ανάπτυξης των οργάνων που τους συνδέουν μεταξύ τους.

5.8 Οι δυνατότητες που διαθέτουν οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις απεικονίζονται εξαιρετικά καλά στο ιταλικό παράδειγμα. Η Ιταλία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ποικίλων διατομεακών ενώσεων συνεταιρισμών. Κάθε είδους συνεταιρισμοί (εργαζομένων, καταναλωτών, γεωργικοί συνεταιρισμοί, κλπ.) είναι μέλη κάποιας από αυτές τις ενώσεις, πράγμα το οποίο διευκόλυνε τη δημιουργία κοινών οικονομικών δομών μείζονος σημασίας μεταξύ των διαφόρων τομέων. Χάρη στις δυνατότητες μεταφοράς ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοοικονομικών πόρων –αλλά και εμπειριών– από τον έναν τομέα στον άλλο, πολλές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και τομείς είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ακόμη και τις πιο δύσκολες συγκυρίες.

5.9 Οι όμιλοι, οι κοινοπραξίες και οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί παρέχουν τη δυνατότητα σε μεμονωμένες επιχειρήσεις να παραμένουν μικρών διαστάσεων, επωφελούμενες συγχρόνως από οικονομίες κλίμακας. Η Ιταλία αποτελεί καλό παράδειγμα κοινοπραξιών στον κατασκευαστικό τομέα, στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς και στον τομέα των κοινωνικών συνεταιρισμών, οι οποίες έχουν τεράστια συμβολή στην ανάπτυξη τόσο των μικρών όσο και των νέων συνεταιρισμών. Μικρές κοινοπραξίες κοινωνικών συνεταιρισμών απαντώνται επίσης και σε άλλες χώρες όπως η Σουηδία. Σημαντικοί όμιλοι συνεταιριστικών επιχειρήσεων υπάρχουν και σε άλλους τομείς –π.χ. στον γεωργικό τομέα, στον τομέα της μεταποίησης και της διανομής, καθώς και στον τραπεζικό τομέα– σε διάφορες άλλες χώρες της ΕΕ όπως, μεταξύ άλλων, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ισπανία και στις Κάτω Χώρες.

5.10 Ο ισπανικός όμιλος Mondragon αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο διάφορες μεμονωμένες συνεταιριστικές επιχειρήσεις μπορούν να οργανωθούν σε εθελοντική βάση για τη δημιουργία ενός τεράστιου επιχειρηματικού ομίλου του οποίου η δράση εκτείνεται στη βιομηχανία, στη γεωργία, στη διανομή, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στην Ε&Α και στην ανώτερη εκπαίδευση. Εντυπωσιακή συνιστώσα του εγχειρήματος του Mondragon αποτελεί η ικανότητα διατήρησης της απασχόλησης σε παγκοσμιοποιημένους βιομηχανικούς τομείς, καθώς και η επιδίωξη της συνεχούς αναδιάρθρωσης των προϊόντων, των διεργασιών και της εξυπηρέτησης μετά την πώληση, χρησιμοποιώντας τις βιομηχανικές πλατφόρμες τους σε ολόκληρο τον κόσμο σε συνδυασμό με ένα τρίγωνο καινοτομίας αποτελούμενο από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις του ομίλου, το πανεπιστήμιο και τα κέντρα Ε&Α.

5.11 Οι ΜΜΕ μπορούν επίσης να οργανώνονται σε συνεταιρισμούς, ακολουθώντας την ίδια λογική διεύρυνσης της κλίμακας των επιχειρήσεών τους. Παραδείγματος χάρη, η εμπειρία αυτή έχει στεφθεί με μεγάλη επιτυχία στη Γερμανία, όπου οι συνεταιρισμοί μικρών επιχειρήσεων είναι εξαιρετικά διαδομένοι στην περίπτωση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου, όπως αρτοποιεία, κρεοπωλεία κλπ.

5.12 Νέα φαινόμενα κάνουν την εμφάνισή τους για την κάλυψη των αναγκών ορισμένων επαγγελματικών ομάδων. Οι συνεταιρισμοί που συστάθηκαν από ιατρούς στη Γερμανία, όπως προαναφέρθηκε, είναι ένα συναφές παράδειγμα. Στην Ιταλία, ειδικότερα, η νεότερη γενιά επαγγελματιών υψηλής εξειδίκευσης αρχίζει να χρησιμοποιεί το μοντέλο συνεταιριστικής επιχείρησης για την αξιοποίηση ευκαιριών της αγοράς, συνδυάζοντας έτσι την αυτοαπασχόληση με μια συνεταιριστική μορφή επιχείρησης. Πρόσφατα θεσπίστηκε στην Ιταλία ένας νόμος περί επαγγελματικών ενώσεων ο οποίος εμπίπτει στη συνολική δέσμη οικονομικών μεταρρυθμίσεων και παρέχει έρευνα σε ανάλογες πρωτοβουλίες.

5.13 Στη Γαλλία –και σε μικρότερο βαθμό στο Βέλγιο και στη Σουηδία– έχουν συσταθεί οι επονομαζόμενοι «Συνεταιρισμοί δραστηριοτήτων και απασχόλησης» οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα στους ανέργους να γίνουν αυτοαπασχολούμενοι, οργανώνοντας όχι μόνο τις εμπορικές τους δραστηριότητες, αλλά και την επαγγελματική τους κατάρτιση και την κοινωνική τους ασφάλιση στο πλαίσιο μιας συνεταιριστικής επιχείρησης.

5.14 Οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν, υπό κανονικές συνθήκες, να αποκτήσουν μεγάλη ποσότητα κεφαλαίου από τα μέλη τους και δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές. Οι συνεταιρισμοί

έχουν αναπτύξει τους δικούς τους μηχανισμούς χρηματοδότησης. Οι μετοχές των μελών τους δεν είναι συνήθως μεταβιβάσιμες και τα κέρδη τους δεν χρησιμοποιούνται ως αμοιβή του κεφαλαίου, αλλά επανεπενδύονται κατά κανόνα στην επιχείρηση με τη μορφή αποθεματικών, πράγμα το οποίο αντικατοπτρίζει τη μακροπρόθεσμη στρατηγική τους: προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους με την αποφυγή υπερβολικών κινδύνων και διάθεση πόρων για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε δραστηριότητες που εξυπηρετούν άμεσα τις συγκεκριμένες ανάγκες τους.

5.15 Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, όπως στη Γαλλία, στην Ισπανία και στην Ιταλία, τα αποθεματικά αυτά είναι αδιαίρετα, δηλαδή δεν μπορούν να διανεμηθούν μεταξύ των μελών ακόμη και σε περίπτωση εκκαθάρισης, αλλά επιβάλλεται να χρησιμοποιηθούν για την προαγωγή του συνεταιριστικού κινήματος. Τα αδιαίρετα αποθεματικά έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν ισχυρό αποτρεπτικό παράγοντα για τη μετατροπή των συνεταιριστικών επιχειρήσεων σε ανώνυμες εταιρείες (demutualization).

5.16 Σε ορισμένες χώρες θεσπίστηκαν νομικές διατάξεις προκειμένου να επιτραπεί σε τρίτα μέρη να παρέχουν επιχειρηματικό κεφάλαιο σε συνεταιρισμούς, είτε με δικαίωμα ψήφου είτε άνευ [πρβλ. «socio sovventore» (χρηματοδοτικός εταίρος) σύμφωνα με τον ιταλικό νόμο αριθ. 59/1992] και συστάθηκαν ειδικοί φορείς προς το σκοπό αυτό [πρβλ. Fondi mutualistici (αναπτυξιακά ταμεία αλληλοβοήθειας) και Cooperazione Finanza Impresa (CFI) στην Ιταλία, IDES στη Γαλλία και επενδυτικές δομές του ομίλου Mondragon στην Ισπανία] με αποτέλεσμα να παρασχεθεί η δυνατότητα στους συνεταιρισμούς να βελτιώσουν το διάλογο στον οποίο προβαίνουν με άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Βρυξέλλες, 25 Απριλίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON